

ODMEVI NA ...

Prispevek k preučevanju avantgarde?

V razpravi *Kosovelov eksperiment: fantastičnost, realnost, materiali*, ki jo je Janez Vrečko objavil v 11. številki Sodobnosti za leto 1984, lahko med drugim beremo na str. 1005 tudi tele stavke, naslovljene najbrž na urednika Kosovelovega Zbranega dela A. Ocvirka: »Iz povsem nerazumljivih razlogov lahko v Konsu 5 (Integrali, str. 130) preberemo namesto oslovskega riganja I — A preprosto trdilnico JA, kar seveda v celoti popači znameniti, morda celo najznamenitejši Kosovelov Kons (na to nerazumljivo spremembo opozarja tudi Gspan). Da gre v resnici za oslovsko riganje oziroma za ,religijo I — A', se je mogoče zlahka prepričati: začeti verzi v Kontraidiotikonu se glasijo: ,Gde kopaš zlato / iskopačes dubre.' Kosovel pa je, kot je znano, v Konsu 5 zapisal takole: ,Gnoj je zlato / in zlato je gnoj / ... Kdor nima duše / ne potrebuje zlata / kdor ima dušo / ne potrebuje gnoja / I A.' Iz navedenega primera se najbrž dovolj zgovorno kaže, kako zelo potrebna je pri Kosovelovih tekstih ,filološka tekstna akribija', ki jo je treba v številnih primerih dopolniti še s primerjalnimi analizami posameznih pesmi.«

Isto argumentiranje je isti avtor ponovil v svojem referatu za simpozij »Slovenska zgodovinska avantgarda«, delno objavljenem v sobotni prilogi Ljubljanskega dnevnika (8. decembra 1984). Tu je ponovno zameril Ocvirku, ker da je v Integralih popačil Kosovelov Kons 5; obenem pa je naslovil tudi majhen očitek na račun A. Gspana: »Na to opozori tudi Gspan, ne da bi skušal svojo trditev utemeljiti.« Zato formulira sam utemeljitev, ki naj dokončno pojasni, kako je s tistim slavnim »I A« v Kosovelovem Konsu 5, in sicer kar v šestih posebnih točkah. Vendar jih na tem mestu ni potrebno citirati, kajti vsa stvar je rešljiva brez teh in podobnih hipotez. Vsi menda vemo — ali bi vsaj morali vedeti — da je Ocvirk ponovno objavil Integrale v drugi knjigi Kosovelovega Zbranega dela, ki je izšla že pred desetimi leti, tj. 1974. Tu je na str. 23 natisnjen Kons. 5, zadnji verz pa se glasi: »I, A«. V opombah na str. 577 sledi pojasnilo: »Tiskarski posnetek rokopisa v Integralih na 131. strani je mestoma okvarjen: konec drugega verza je kdove zakaj odpadla pika, a pri zadnjem za črko I vejica, ki je v izvirniku dobro vidna. To zamegljuje ironično poanto, ki se skriva v zvočnem posnetku oslovega glasu, in seveda njeno idejno jedro, ki po svoje osvetljuje celoto. Zaradi tega je iz pesmi izginil tudi podsmeh, ki ga je Kosovel hotel doseči prav z zadnjim verzom, saj ga je kar dvakrat podčrtal.«

Kdor ne zaupa A. Ocvirku oziroma »filološki tekstni akribiji« naših starejših literarnih znanstvenikov, se mora seveda o stvari prepričati iz Kosovelovega rokopisa pesmi. Ta se hrani v rokopisnem oddelku ljubljanske Narodne in univerzitetne knjižnice. In res se tu zadnji verz glasi prav tako, kot ga opiše Ocvirk: I, A. V tej obliki ga najdemo

tudi v izboru Kosovelovih pesmi *Moja pesem* (1976), kar seveda pomeni, da je po toliko letih tale pravda okoli oslovskega glasu res samo še — po Prešernu — »sloveča pravda od oslove sence«.

J. Kos

KRONIKA

SPREHOD PO JUGOSLOVANSKIH IN TUJIH REVIJAH

Uredništvo beograjske Književnosti odpira v 11. številki polemiko ob dramatizaciji dela Ćosićevega romana *Čas smrti*, ki jo v Jugoslovanskem dramskem gledališču dajejo z naslovom Kolubarska bitka. Seveda Predragu Matvejeviću, ki se je prvi zapičil v to predstavo, ne gre za njeno estetsko, ampak zlasti za idejno oceno. Prepričan je namreč, kako ta uprizoritev podžiga srbstvo in pravoslavje, skratka, kako je nacionalistična. V umirjenem tonu mu odgovarja Dobrica Ćosić in se pri tem med drugim sklicuje tudi na Janeza Šenka, upravnika Jugoslovanskega dramskega gledališča, ter na igralce, ki da v predstavi ne vidijo nobenega nacionalističnega bavlja. Predrag Matvejević pa se ne da kar tako. V svojih utemeljitvah, tokrat pospremljenih s povezavo neustanovljenega časopisa Javnost, skuša svoje argumente podkrepiti z nekaterimi, kakor sam pravi, izpadi na posameznih predstavah. Na relaciji srbsko—jugoslovansko se v tej številki oglašajo še Stevo Ostojić, Milorad Vučelić in Nenad Ristić. V tej številki zasledimo tudi nekaj poezije Borisa A. Novaka, ki je izšla spod avtorjevega peresa v srbohrvaščini z naslovom *Letni časi*. Urednik časopisa Vuk Krnjević pa objavlja spremno besedo, ki jo je napisal k slovenskemu cvetniku srbskega pesništva XX. stoletja *Med resničnostjo in snom* (Pristop pesništvu srbskih pesnikov XX. stoletja.)

V dvojni številki beograjske Književne kritike (3—4) zasledimo razpravo Janeza Strehovca *O Bürgerjevi teoriji avantgarde*. V njej se loteva različnih oznak avantgarde, posebej Bürgerjeve teorije umetniške zgodovinske avantgarde, resničnosti kot prispodobne pri Walterju Benjaminu in Petru Bürgerju, resničnosti kot avantgardne manifestacije in instalacije ter nasprotij med Adornovimi in Lukacsevimi estetskimi pogledi na umetniško avantgardo. Esey je prevedel Milan Đorjević, sourednik časopisa. Izmed estetskih raziskav omenimo še prispevek Marije Golaševske *Estetika kot teorija igre*. Vojin Matić piše o začetkih tragedije in se pri tem ustavlja pri obscenem kot pobudilu za dramsko gradnjo.

Oktobrska številka Letopisa Matice srpske, ki izhaja v Novem Sadu, pri naša izbor iz sodobne slovenske poezije. Pripravil ga je Špiro Matijević, ki je tudi prevedel pesmi. V tem izboru se s po dvema pesmima pojavljajo Matej Bor, Jože Udovič, Ciril Zlobec in Dane Zajc, s po eno pa Tone Pavček in Kajetan Kovič. V tej številki še objavlja pesmi Dušan Kostić; šest jih je izšlo s skupnim naslovom *Kako tesnobo je bóli*. Preostali pesniški del napolnjujejo prevodi. Radoslav Dorić in Ivan Fece objavljata odlomke iz pogovora s Coko Perić Nešić, v katerem se spominja nekaterih srbskih in hrvaških književnikov.